

Морально-психологічний стан особового складу військ (сил). Методологія дослідження

У навчально-методичному посібнику розкрито методологію дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) відповідно до практики збройних сил провідних країн — членів НАТО. Запропоновано ефективні зарубіжні та дієві вітчизняні методики оцінювання ключових компонентів моральнопсихологічного стану особового складу відповідно до стандартів НАТО, що дасть змогу командирам, штабам зробити обґрунтований висновок про його сформованість на особистісному рівні та рівні групової динаміки військового колективу, встановити готовність особового складу до виконання завдань за призначенням. Навчально-методичний посібник призначений для командирів, штабів, офіцерів структур морально-психологічного забезпечення, науково-педагогічних працівників, слухачів, курсантів і студентів вищих навчальних закладів МО, курсів підвищення кваліфікації та професійного рівня

**МОРАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНИЙ
СТАН ОСОБОВОГО
СКЛАДУ
ВІЙСЬК (СИЛ)**

**МЕТОДОЛОГІЯ
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Видавництво
«ЛІТЕРА»
Київ – 2023

УДК 355:159.9:001.82(075.8)

Д 45

Д 45 Морально-психологічний стан особового складу військ (сил). Методологія дослідження: навчально-методичний посібник / В. Г.Дикун, В. М.Мороз, В. В.Стасюк . — Київ: «Літера», 2023. — 382 с.

ISBN 978-966-370-917-8

У навчально-методичному посібнику розкрито методологію дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) відповідно до практики збройних сил провідних країн — членів НАТО. Запропоновано ефективні зарубіжні та дієві вітчизняні методики оцінювання ключових компонентів морально-психологічного стану особового складу відповідно до стандартів НАТО, що дасть змогу командирам, штабам зробити обґрунтований висновок про його сформованість на особистісному рівні та рівні групової динаміки військового колективу, встановити готовність особового складу до виконання завдань за призначенням.

Навчально-методичний посібник призначений для командирів, штабів, офіцерів структур морально-психологічного забезпечення, науково-педагогічних працівників, слухачів, курсантів і студентів вищих навчальних закладів МО, курсів підвищення кваліфікації та професійного рівня.

ISBN 978-966-370-917-8

© Дикун В.Г., Мороз В.М., Стасюк В.В., 2023.

ЗМІСТ

Передмова	11
Розділ 1. Нормативно-правові основи дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	13
Розділ 2. Структурно-технологічна модель дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	21
2.1. Структурно-технологічна модель дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) на особистісному рівні	23
2.2. Структурно-технологічна модель дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) на рівні групової динаміки військового колективу.....	25
Розділ 3. Обов'язки посадових осіб щодо дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	47
Розділ 4. Методи дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	59
4.1. Спостереження як метод дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	61
4.2. Опитування як метод дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	65

4.3.	Тестування як метод дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	70
4.4.	Соціометричний метод дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	73
4.5.	Метод експертного оцінювання морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	75
4.6.	Контент-аналіз як метод дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	77

Розділ 5. Дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) 79

5.1.	Дослідження ключових компонентів морально-психологічного стану особового складу військ (сил) на особистісному рівні	80
5.1.1.	Дослідження мотиваційної готовності особового складу військ (сил)	80
	<u>Методика 5.1.</u> “Дослідження професійної мотивації” (В. Осьодлю)	81
	<u>Методика 5.2.</u> “Дослідження мотивації до успіху” (Т. Елерс)	89
	<u>Методика 5.3.</u> “Дослідження мотивації до уникнення невдач” (Т. Елерс)	92
	<u>Методика 5.4.</u> “Дослідження мотивації професійної діяльності” (К. Замфір у модифікації А. Реана)	94
	<u>Методика 5.5.</u> “Дослідження ціннісних орієнтацій” (М. Рокіч)	96
5.1.2.	Дослідження військово-професійної готовності особового складу військ (сил) ...	99
	<u>Методика 5.6.</u> “Дослідження психофізіологічного стану” (О. Кокун)	100

	<u>Методика 5.7.</u> “Дослідження ступеня готовності до ризику” (Шуберт)	101
	<u>Методика 5.8.</u> “Дослідження функціонального стану – САН”	104
	<u>Методика 5.9.</u> “Дослідження самоефективності” (Р. Шварцер, М. Єрусалем)	105
5.1.3.	Дослідження емоційно-вольової готовності особового складу військ (сил)	107
	<u>Методика 5.10.</u> “Дослідження вольової саморегуляції” (А. Зверьков, Є. Ейдман) ...	107
	<u>Методика 5.11.</u> “Дослідження сили волі”	111
	<u>Методика 5.12.</u> “Дослідження емоційного стану” (А. Уессман – Д. Рікс)	114
5.2.	Методики комплексного дослідження психологічної готовності особового складу військ (сил)	117
	<u>Методика 5.13.</u> “Дослідження психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань за призначенням”	117
	<u>Методика 5.14.</u> “Дослідження психологічної готовності особистості фахівця екстремального виду діяльності” (М. Пеньков)	120
	<u>Методика 5.15.</u> “Дослідження основних складових готовності військовослужбовців до захисту України від військової агресії”	124
	<u>Методика 5.16.</u> “Дослідження рівня психологічної стійкості військовослужбовців” (В. Клочков)	126
	<u>Методика 5.17.</u> “Дослідження рівня психологічної готовності військовослужбовців Десантно-штурмових військ Збройних Сил України до виконання завдань за призначенням” (А. Кириченко)	131

	<u>Методика 5.18.</u> “Прогнозування поведінки військовослужбовців Сил спеціальних операцій в екстремальних умовах виконання завдань за призначенням” (С. Павлушенко)	137
5.3.	Дослідження морально-психологічного стану особового складу на рівні групової динаміки військового колективу	177
5.3.1	Дослідження командного клімату особового складу військ (сил)	177
	<u>Методика 5.19.</u> “Дослідження взаємин у колективі” (А. Анцупов)	177
	<u>Методика 5.20.</u> “Дослідження соціально-психологічного клімату колективу”	178
	<u>Методика 5.21</u> “Дослідження соціально-психологічного клімату в колективі”	183
	<u>Методика 5.22.</u> “Дослідження морально-психологічного клімату військового колективу”	190
	<u>Методика 5.23.</u> Дослідження психологічного клімату колективу (Ф. Фідлер, Ю. Ханін)	199
	Методика 5.24. “Дослідження індексу колективної згуртованості Сіроша”	200
	<u>Методика 5.25.</u> “Дослідження психологічного клімату в колективі”	202
	<u>Методика 5.26.</u> “Дослідження інтегрального рівня сформованості колективу” (Л. Почебут)	210
	<u>Методика 5.27.</u> “Дослідження колективної мотивації” (І. Ладанов)	216
5.3.2.	Дослідження ключових компонентів лідерства	219
5.3.2.1.	Дослідження авторитету військового керівника	219

<u>Методика 5.28.</u> “Дослідження рівня авторитету і лідерства командирів (начальників) у Збройних Силах України”	219
<u>Методика 5.29.</u> “Дослідження авторитету командира (начальника) первинного військового колективу” (А. Колот)	222
5.3.2.2. Дослідження довіри до військового керівника	223
<u>Методика 5.30.</u> “Дослідження рівня довіри до командира (начальника)” (Д. Лисенко)	223
<u>Методика 5.31.</u> “Дослідження довіри до командира (начальника)” (В. Стасюк, В. Дикун)	227
<u>Методика 5.32.</u> “Дослідження довіри підлеглих до командира (начальника)” ...	229
5.3.2.3. Дослідження компетентності військового керівника	231
<u>Методика 5.33.</u> “Дослідження рівня інтелектуального розвитку особистості” (Д. Равен, Л. Пенроуз)	231
<u>Методика 5.34.</u> “Дослідження загального рівня інтелектуальних здібностей” (Е. Вандерлік)	267
<u>Методика 5.35.</u> “Експертне дослідження готовності керівника до управлінської діяльності”	277
<u>Методика 5.36.</u> “Дослідження управлінських здібностей керівника”	280
<u>Методика 5.37.</u> “Дослідження біполярної ефективності керівника”	283
<u>Методика 5.38.</u> “Дослідження стресових чинників у діяльності керівника”	288
<u>Методика 5.39.</u> “Дослідження стилю управління керівника” (Р. Блейк – Д. Мутон)	290

	<u>Методика 5.40.</u> “Дослідження стилю управління керівника на основі самооцінки”	294
	<u>Методика 5.41.</u> “Дослідження професійних якостей військового керівника” (В. Стасюк, В. Дикун)	300
	<u>Методика 5.42.</u> “Дослідження компетентності військового керівника” (В. Стасюк, В. Дикун)	304
533.	Дослідження психічного здоров'я особового складу військ (сил)	307
	<u>Методика 5.43.</u> “Самооцінювання стану”	307
	<u>Методика 5.44.</u> “Дослідження емоційного вигорання” (В. Бойко)	310
	<u>Методика 5.45.</u> “Скорочена анкета дослідження емоційного вигорання” ...	317
	<u>Методика 5.46.</u> “Дослідження професійного вигорання” (К. Маслач, С. Джексон)	319
	<u>Методика 5.47.</u> “Торонтська алекситимічна шкала (TAS-26)”	323
	<u>Методика 5.48.</u> “Дослідження рівня нервово-психічної стійкості військовослужбовців – Прогноз 2” (В. Рибніков)	325
	<u>Методика 5.49.</u> “Дослідження психічних станів” (Г. Айзенк)	332
	<u>Методика 5.50.</u> “Дослідження депресивних станів” (В. Жмуров)	334
	<u>Методика 5.51.</u> “Дослідження ситуативної тривожності” (Ч. Спілбергер, Ю. Ханін)	341
	<u>Методика 5.52.</u> “Дослідження депресивних станів” (В. Зунг)	343
	<u>Методика 5.53.</u> “Дослідження схильності до суїцидальних реакцій”	345

	<u>Методика 5.54.</u> “Дослідження впливу травмивної події (IES-R)”	349
	<u>Методика 5.55.</u> “Дослідження стрес-чинників”	351
	<u>Методика 5.56.</u> “Дослідження депресивних розладів” (А. Бек)	353
	<u>Методика 5.57.</u> “Дослідження травматичного стресу” (І. Котеньов)	356
	<u>Методика 5.58.</u> “Коротка шкала дослідження тривоги, депресії та ПТСР”	367
	<u>Методика 5.59.</u> “Дослідження тривоги і депресії” (А. Зігмунд, Р. Снайт)	368
5.4.	Комплексне дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил)	371
	<u>Методика 5.60.</u> “Оцінювання морально-психологічного стану особового складу військового підрозділу у воєнний час” (М. Варій)	371

Післямова	377
------------------------	------------

Список літератури	379
--------------------------------	------------

ПЕРЕДМОВА

Мистецтвом тактики є розуміння людського виміру – впливу бойових дій на військовослужбовців. Адже бойові дії є одним з найскладніших видів діяльності людини, що характеризується насильницькою смертю, конфліктністю, невизначеністю та випадковістю

*Польовий статут армії США FM 3-90
“Тактика”*

Збройна агресія Росії проти України та вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням територіальної цілісності і недоторканності держави вчергове довели, що війна є значним випробуванням моральної та психологічної готовності особового складу, формування і підтримання якої на рівні, необхідному для ефективного виконання військами (силами) завдань за призначенням, неможливі без наявності у командирів-лідерів відповідних знань та навичок.

Системний підхід у підготовці військ (сил) до виконання завдань за призначенням передбачає наявність у командирів-лідерів необхідних знань із соціально-психологічного діагностування, а саме оцінювання морально-психологічного стану особового складу військ (сил) та прогнозування динаміки можливих його змін. Статутами Збройних Сил України, керівними документами з підготовки та застосування військ (сил) визначено, що командири (начальники) прямо відповідальні за стан військової дисципліни та морально-психологічний стан особового складу.

Водночас зазначимо і про необхідність переосмислення національної військової практики оцінювання морально-психологічного стану особового складу військ (сил), яка базується на вітчизняних наукових поглядах і сформована під впливом одностороннього підходу до його визначення як сукупності морально-бойових якостей особового складу. При цьому до уваги не беруть його залежність від ролі самого

командира-лідера, його здатності ефективно керувати діями підлеглих, культивувати в особового складу відданість, патріотизм, енергійність, рішучість, відвагу, піклуватися про військовослужбовців, проявляти до них повагу, дбати про згуртованість військового колективу, формувати командний клімат, зважати на рівень психічної втоми військовослужбовців, їх психічне здоров'я тощо.

Ситуація, що склалася викликала потребу об'єктивно проаналізувати практику дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) у збройних силах провідних країн – членів НАТО, адже дотримання стандартів НАТО є невід'ємною складовою оперативної сумісності військ (сил). Однак це не означає, що командири (начальники) у своїй практиці мають заперечувати і відкидати набутий вітчизняний досвід оцінювання.

З огляду на це в навчально-методичному посібнику наведено ефективні зарубіжні та дієві вітчизняні методики оцінювання ключових компонентів морально-психологічного стану особового складу відповідно до стандартів НАТО, що дасть змогу командирам (начальникам) зробити обґрунтований висновок про його сформованість на особистісному та колективному рівнях, визначити готовність особового складу до виконання завдань за призначенням.

Навчально-методичний посібник призначений для командирів, штабів, офіцерів структур морально-психологічного забезпечення, науково-педагогічних працівників, слухачів, курсантів і студентів вищих навчальних закладів МО, курсів підвищення кваліфікації та професійного рівня.

Автори не мають сумнівів, що у процесі розвитку Збройних Сил України вдасться сформувати новий тип командирів із високим рівнем лідерських якостей, які зможуть поєднувати професійні знання, знання в галузі воєнної педагогіки та практичної психології, будуть готові у своїй діяльності спиратися на обґрунтовані висновки щодо морально-психологічного стану особового складу під час вироблення варіантів дій та прийняття управлінських рішень, керування діями підлеглих під час підготовки та виконання ними завдань за призначенням.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК (СИЛ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК (СИЛ)

Війна Росії проти України актуалізувала потребу України в реформуванні Збройних Сил задля збільшення їх спроможностей у відстоюванні цілісності країни та державного суверенітету. Важливим кроком на цьому шляху є закріплення в Конституції України стратегічного курсу на членство в НАТО, адже головною метою НАТО є захист свободи і безпеки всіх його членів політичними та військовими засобами відповідно до Статуту ООН.

Перехід українського війська на стандарти НАТО – вкрай важливе та необхідне завдання, яке передбачає проведення низки реформ із набуття оперативної сумісності, яка б дала змогу військовим частинам та підрозділам ЗС України діяти не лише самостійно, а й спільно з військами – партнерами України.

Необхідність впровадження у практику ЗС України взятих на себе зобов'язань з імплементації стандартів і процедур НАТО передбачає аналіз практики дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) у збройних силах провідних країн – членів НАТО.

Аналіз ключових стандартів організації Північноатлантичного договору показав значущість морального компонента бойової потужності військ (сил). Так, у Доктрині об'єднаних сил НАТО АJP-01 / STANAG 2437 зазначено: “Здатність будь-якого “гравця” досягнути бажаного результату шляхом застосування чи погрозою використання сили залежить від його волі, розуміння і спроможності діяти рішуче”. Отже, бойову потужність (міць) військ (сил) згідно зі стандартами НАТО визначають моральний, концептуальний і фізичний компоненти (рис. 1.1).

Для довідки. Керівний документ Альянсу АJP-01 насамперед призначений для використання командирами

і штабами НАТО. Доктрина містить корисну інформацію для країн – членів НАТО, партнерів і країн, що не є його членами.

Рис. 1.1. Компоненти бойової потужності військ (сил)

Водночас у керівних документах НАТО зазначено що всі зазначені компоненти взаємопов'язані, жоден із них самостійно не забезпечує виконання військами (силами) завдань за призначенням (місії), а тому не може вважатися важливішим за інший. Лише в комплексі ці компоненти можуть забезпечити бойову міць військ (сил). Моральний компонент бойової потужності військ (сил) охоплює такі моменти:

легітимність застосування військ (сил), операції, місії. Застосувати війська (сили), проводити операції з реагування на кризу, військові місії необхідно відповідно до міжнародного права з урахуванням принципів Хартії ООН. Звинувачення, що заперечують чи піддають сумніву легітимність застосування військ (сил) легше спростувати, якщо наміри і заходи військ (сил) зрозумілі і прозорі для міжнародної спільноти і сторін, що беруть у них участь. Надійна, чітко сформульована і відповідно оприлюднена юридична основа застосування військ (сил) буде посилювати їх легітимність, надавати моральну підтримку особовому складу;

етичні засади;

ентузіазм та переконаність особового складу в легітимності дій військ (сил), застосуванні військової сили, необхідності виконання завдання (місії);

вмотивованість особового складу та лідерів на виконання бойового завдання (місії);

ініціативу та рішучість особового складу тощо.

Зрештою бойову потужність військ (сил) генерують люди. Правильне використання морального компонента бойової потужності військ (сил) залежить від лідерських якостей командування, яке культивує відвагу, енергійність, рішучість, що базуються на повазі і турботі про підлеглих.

Однак моральний компонент бойової потужності може зазнавати негативного впливу через брак політичної або суспільної підтримки військ (сил) і самої операції. Неважливо, наскільки досконале озброєння, якщо людям бракує легітимності.

Концептуальний компонент формує інтелектуальну основу військ та їх дій, структуру мислення особового складу, розуміння необхідності застосування військ (сил), мети і завдань операції, місії. Розуміння легітимності застосування військ (сил), мети і завдань операції, військової місії слугуватиме підсиленням морального компонента бойової потужності військ (сил).

Фізичний компонент бойової потужності військ (сил) – це сукупність сил та засобів ведення збройної боротьби. Фізичний компонент, як і концептуальний, може підсилити моральний компонент бойової потужності військ (сил), адже рівень укомплектованості військ особовим складом, бойовою технікою й озброєнням, навченість і забезпеченість особового складу сприяють підтриманню морального компонента бойової потужності.

Реалізованою частиною морального компонента бойової потужності військ (сил) відповідно до вимог основних (всеохопних) доктрин НАТО є моральний стан особового складу (Morale).

Саме тому у Доктрині об'єднаних сил НАТО AJP-01 / STANAG 2437, Доктрині об'єднаних сил НАТО щодо ведення операцій AJP-3 / STANAG 2490, Доктрині об'єднаних сил НАТО щодо планування операцій AJP-5 / STANAG 2526 підтримання морального стану (Maintenance of morale)

особового складу військ (сил) визначено як основний принцип ведення операцій. Водночас зазначено, що моральний стан особового складу – це не окрема сукупність, а результат взаємодії всіх трьох компонентів бойової потужності військ (сил). Розуміння важливості підтримання морального стану особового складу військ (сил) дає змогу командирам і штабам злагоджено вирішувати проблеми планування, підготовки та застосування військ (сил).

Так, в арміях провідних країн – членів НАТО врахування морального стану особового складу обов'язкове під час визначення співвідношення потенційних бойових можливостей військ (сил) (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Елементи бойового потенціалу військ (сил) згідно з практикою провідних країн – членів НАТО

У Психологічних порадах для лідерів ... AMedP-8.10 / STANAG NATO 2565 вказано: “Командири всіх рівнів мають бути зацікавлені у формуванні та підтриманні морального стану особового складу військ (сил). Командири (начальники) мають надихати особовий склад на виконання завдань. Підтримання належного рівня морального стану особового складу має велике значення для успіху операції. Високий моральний стан залежить від лідерських якостей

командування, яке культивує відвагу, енергійність, рішучість, повагу та піклування про підлеглих”.

У доктрині Кадрова політика і процедури AAR-16 / STANAG NATO 6005 генерування морального стану особового складу військ (сил) визначено однією з функцій об'єднаних штабів.

Зважаючи на те, що в арміях країн-членів та партнерів НАТО ресурси, доступні командирам і штабам, відрізняються один від одного, у Психологічних порадах для лідерів ... AMedP-8.10 / STANAG NATO 2565 наголошено: “ ... моральний стан особового складу військ (сил) в арміях країн – членів НАТО генерують з урахуванням національних особливостей та доступних ресурсів. Країни-члени та партнери НАТО відповідальні за урахування базових компонентів і структури явища”.

Насамперед це пов'язано з тим, що національні сили, маючи власну організаційно-штатну структуру, постійно залишаються під національним командуванням та управлінням, крім випадків, коли країни-члени та партнери НАТО відправляють сили для виконання конкретних завдань (місії).

У ЗС України тотожним прийнятому в НАТО показником визначено морально-психологічний стан особового складу військ (сил).

Статути Збройних Сил України інші керівні документи з питань підготовки та застосування військ (сил) покладають на командирів (начальників) відповідальність за стан військової дисципліни та морально-психологічний стан особового складу.

У національних керівних документах зазначено: “Командири (начальники) зобов'язані враховувати рівень морально-психологічного стану особового складу під час визначення загального рівня боєздатності військ (сил), вироблення замислу та прийняття рішення на застосування військ (сил), планування і виконання військами (силами) завдань за призначенням.

Штаби органів військового управління (військових частин) зобов'язані враховувати дані про морально-психологічний стан особового складу в інтересах підготовки та застосування військ (сил) для визначення рівня їх боєздатності, під час вироблення замислу та планування

(моделювання) виконання завдань за призначенням, а також організувати обмін відповідною інформацією (даними) та взаємодію з доданими військовими частинами (підрозділами).

Метою оцінювання морально-психологічного стану особового складу є своєчасне забезпечення командирів (начальників) систематизованою, об'єктивною інформацією про рівень морально-психологічної спроможності особового складу до виконання завдання за призначенням, врахування її у підготовці військ (сил), виробленні замислу та прийнятті управлінських рішень про їх застосування й організацію заходів морально-психологічного забезпечення”.

У національній практиці, під час визначення узагальненої характеристики бойового потенціалу військ разом з їх вогневими, маневреними, розвідувальними, захисними можливостями враховують і морально-психологічний стан особового складу.

Отже, на підставі проведеного аналізу визначено збіжність нормативно-правових вимог щодо обов'язкового врахування морального (морально-психологічного) стану особового складу військ (сил) у вітчизняній практиці та практиці армій провідних країн-членів та партнерів НАТО.

Однак на цей час потрібно говорити про доречність переосмислення національної військової практики оцінювання морально-психологічного стану особового складу військ (сил), яка базується на усталених вітчизняних наукових поглядах і сформована під впливом одностороннього підходу до його визначення як сукупності морально-бойових якостей особового складу.

Така ситуація викликала нагальну потребу об'єктивно проаналізувати практику дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил) у збройних силах провідних країн – членів НАТО, адже дотримання стандартів НАТО є невід'ємною складовою оперативної сумісності військ (сил), до чого прагнуть Україна та її Збройні Сили.

Таким чином, для забезпечення взаємосумісності (interoperability) та взаєморозуміння під час планування застосування військ (сил), визначення їх бойової потужності, спроможності виконувати завдання за призначенням країни-члени та партнери НАТО мають адаптувати свої національні

підходи до оцінювання морального стану особового складу до стандартів НАТО, безумовно враховуючи базові компоненти і структури явища.

Щоб забезпечити максимальну взаємосумісність ЗС України, усунути розбіжності із країнами-членами та партнерами НАТО, слід імплементувати, (Implementation) стандарти Північноатлантичного альянсу у національну практику дослідження морально-психологічного стану особового складу військ (сил).

2. СТРУКТУРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК (СИЛ)

СТРУКТУРНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК (СИЛ)

Попри те, що у ЗС України морально-психологічний стан визначений як показник боєготовності і боєздатності особового складу військ (сил), існують певні розбіжності зі стандартами НАТО щодо структури цього явища, підходів до його оцінювання, врахування у ході вироблення варіантів дій та прийняття рішення на дії військ (сил).

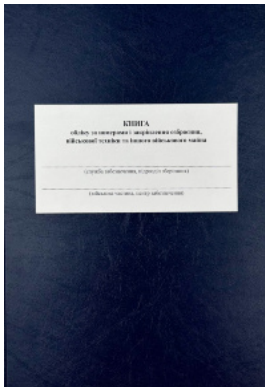
Згідно зі стандартами НАТО *морально-психологічний стан* (Morale) – це багаторівневе, багатокомпонентне, багатофакторне, динамічне утворення, механізм дослідження якого передбачає оцінювання на особистісному рівні та рівні групової динаміки військового колективу.

На особистісному рівні оцінюванню підлягає психологічна готовність особового складу до дій у визначених умовах обстановки, виконання отриманого завдання (місії).

На рівні групової динаміки військового колективу аналізують: командний клімат (Climate) як показник згуртованості військового колективу (Cohesion); лідерство (Leadership Behaviours) (довіру, авторитет, компетентність (досвід) командира) як показник ефективності командування та управління; психічне здоров'я особового складу (Mental Health). При цьому враховують умови виконання завдання (місії) (Deployment Events) та чинники стресу (Stressors).

Коротко розглянемо кожен із рівнів, починаючи з індивідуального, з урахуванням національних особливостей та доступних ресурсів.

Рекомендована література

Книга обліку за номерами і закріплення озброєння військової техніки та іншого військового майна, додаток 47

Тверда обкладинка для журналів та книг обліку

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ